

1. PERUSTIEDOT KOHTEESTA	
1.1. Maisema-alueen nimi	Eurajoen-Irjanteen kulttuurimaisema
1.2. Maisema-alueen uusi nimi	Eurajoen kulttuurimaisema
1.3. Kunta	Eurajoki
1.4. Pinta-ala	4 074 ha
1.5. Aikaisemmat inventoinnit [tekijä,vuosi,arvo]	RKY2009: Irjanteen kylä RKY1993: Eurajoen-Irjanteen kulttuurimaisema Lauri Putkonen, 2005, Satakunnan arvokkaat kulttuurimaisemat: Sydänmaan kylän kulttuurimaisema, Irjanne-Eurajoki-Liinmaa kulttuurimaisema, Kaukomäen kylä, Irjanteen kylä ja kulttuurimaisema ja Ruikan mylly.
1.6. Päivitysinventoijan nimi	Jenny Alatalo
1.7. Päivitysinventoinnin pvm	15.5.2013
1.8. Arkistointipaikka	
2. MAISEMAMAAKUNTA JA -SEUTU	
2.1. Maisemamaakunta ja -seutu [Mietintö 66/1992]	Lounaismaa / Ala-Satakunnan viljelyseutu
2.2. Maisematyyppi [Maakunnallinen maisemaselvitys]	Ala-Satakunnan viljeysseutu
2.3. Kuvailuteksti [Lyhyt kuvaus maisemamaakunnan ja -seudun tyypillisistä piirteistä]	Lounaismaan maiseman peruselementit vaihtelevat rikkonaisesta saaristosta ja kumpuilevista, osittain paljastuneista kallioalueista laajoihin tasaisiin, viljaviin savikkoalueisiin, joilla lukuisat joet kiemurtelevat. Ala-Satakunnan viljelyseutu on perusluonteeltaan vaurasta viljelyaluetta, mutta Lounaiseen viljelyseutuun verrattuna siellä on runsaasti karuja, metsäisiä ja soisia syrjäseutuja. Seudun karuja maisemapiirteitä edustavat suot ja metsät keskittyvät Pyhäjärven lounaispuolella olevalle karulle rapakivigraniittialueelle ja viljelymaisemat sijaitsevat yleensä viljavilla savikkoalueilla Kokemäenjokilaaksossa.
3. LUONNON OMINAISPIIRTEET	
3.1. Maa- ja kallioperä	Kallioperältään alue on kokonaan rapakivigraniittia. Maaperältään alue on suurimmaksi osaksi savea. Eurajoen varrella ja sen itäpuolella on laaja savikko. Kaukomäki ja Kainuun välistä alkava laakso on hienoa hietaa ja hiesua. Liejuista hienorakenteista maalajia on Irjanteen eteläpuolella oleva Isoniitun alue, Huhdan kylän itä- ja eteläpuolella olevilla alueilla. Irjanteen kylän poikki kulkee sora ja hiekka harju.
3.2. Vesistöt ja ranta-alueet	Alueen läpi virtaa Eurajoki, johon laskee Kainuun kylän pohjoispuolella Vähäjoki. Eurajoki laskee Eurajoensalmen kautta Selkämereen. Alueella pohjoisosassa oleva harju on pohjavesialuetta.
3.3. Luonnonhistorian erityspiirteet	Maisema-alueen pohjoispuolella, Huhdan kylän eteläpuolelta alkaa harju, joka kulkee koillis-luodesuunnassa rannikolle, Kuivalahden salmelle saakka. Harju on monesta kohtaa kuitenkin osittain tuhoutunut maa-aineksen ottamisen yhteydessä.
3.4. Kasvillisuustyypit	Maisema-alue kuuluu eteläboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Alueen selänneillä ja moreenisilla saarekkeilla pääpuulaji on mänty ja kosteimmilla paikoilla on paikoin kuusta ja lehtipuita. Joen varressa on paikoin kapeita rantalehtoja.
3.5. Arvokkaat luontokohteet	Huhdansuo ja Kakkerinsuo kuuluvat Natura2000 alueisiin. Lähes koko alue on valtion soidensuojelualueena. Myös soidensuojelualueen ulkopuolinen alue suojellaan luonnonsuojelulaila.. Huhdansuo-Kakkeriansuo on edustava keidaskeskustoista koostuva suokokonaisuus ja samalla viimeinen jäännös kuuluisista "Panelian soista".
3.6. Eläimistö ja kasvilajisto	tupakuoppajäkälä
3.7. Ilmasto	Alueen keskilämpötila on 4-5°C astetta ja vuoden sademäärän keskiarvo on 600-650 mm vuodessa.
3.8. Maisemarakenne	Maisema-alueen keskiosassa on alavaa ja sen keskellä virtaa suurimmaksi osaksi loivasti polveillen Eurajoki. Muuta maastoa korkeampia saarekkeita on vähän peltotasangon keskellä. Kainuun kylän kumpareiden lisäksi Suntinmäki on metsäinen saareke muuten tasaisessa laakson keskellä. Alueen reunoilla on useita asuttuja selänneitä, jotka rajaavat aluetta. Irjanteen kylän kohdalla olevan harjun ja Sydänmaan kylän ovat maisema-alueen keskellä olevia selänneitä. Maisemassa on nähtävissä selänneissä luode-kaakkosuuntaisuus. Selänneiden pohjoinen puoli on keskimäärin jyrkempi kuin eteläinen. Alueen eteläinen reuna-alue on rikkonainen ja pienipiirteisempi. Sydänmaan kylän rakennettu selänne kapeassa laaksossa luo myös pienipiirteisen ja vaihtelevan maiseman. Mullilan kylä sijaitsee selänneellä, vanhan merenlahden kapeikossa, mistä Eurajoki on työntynyt läpi harjun.
4. KULTTUURISET OMINAISPIIRTEET	

4.1. Arkeologinen kulttuuriperintö	Alueelta tunnetaan nykyisin kolme muinaisjäännettä, jotka ovat pronssikautisia hautaröykkiöitä.
4.2. Maiseman kulttuurihistoria	Kivikauden (n. 3500 vuotta sitten) loputtua Eurajoen nykyiset peltoaukeat olivat vielä merenlahtea. Rautakaudelta on löytynyt jotain merkkejä ihmistoiminnasta, mutta seutu oli ilmeisesti paremminkin euralaisten metsästys- ja kalastusseutua kuin asuttua aluetta. Yleisestikin rannikon lähialue on ollut melko asumaton ajanlaskumme ensimmäisellä vuosituhannella. Ensimmäisen kerran Eurajoki mainitaan kirjallisessa lähteissä vuonna 1344. Maisema-alueella oli 1560-luvun veroluettelon mukaan yhdeksän kylää; Sydänmaa, Tarvola, Lavila, Mattila, Kainu, Irjanne, Mullila (Vahusmaa) ja Huhta. 1600-luvulla pellot sijaitsivat lähellä kyliä joen varressa ja niityt niiden takana. 1800-luvun puolen välin aikoihin Irjanteen pohjoispuolella olleet pellot olivat jo nykyisen laajuiset, mutta eteläpuolen pellot olivat melko paljon pienemmät. Etelä puolen pellot seurailivat nykyistä Kirkkotietä kapeana nauhana. 1900-luvun alussa maisema-alueen pellot olivat saavuttaneet lähes nykyisen laajuutensa. Kainuun alueella oli vielä kosteikkoja ja Toivelin laakson keskiosa ei ollut vielä kokonaan kuivunut. Maisema-alueen läpi on kulkenut keskiaikainen Pohjanlahden rantatie ja Irjanne on sijainnut reitin kolmen tien risteyspaikassa. Alueen reunalla kulkee Pohjanlahden rantatie. Rantatie on yhdistänyt länsirannikon jokisuiden kaupunkeja aina keskiajalta nykypäivään asti. Myöhäiskeskiajalla länsirannikkoa pitkin kulkenut Rantatie toimi kulkureittinä ja postitienä, jatkuen Pohjanlahden ympäri Ruotsin eteläosiin saakka. Pohjanlahden Rantatie toimii maantieteellisesti kokoavana historiallisena tienä, jolta erkanevat
4.3. Maiseman kannalta merkittävät elinkeinot	Pitkään jatkunen maanviljely. Nykyisin alueella on broileri kasvattamoita, useita hevostiloja, lammastila, sikala ja maitotila. Alueen läheisyydessä on useita Kekkilän turvetuotantoalueita, joista Lammisuo on lähin.
4.4. Rakennettu ympäristö	Maisema-alueen rakennettu ympäristö on keskittynyt harjun rinteille, reunoilla oleville selänteille sekä joen varteen. Kylien keskustat ovat melko tiiviisti rakennettuja. Rakennukset ovat keskittyneet teiden varsille ja selänteiden rinteille. Maisema-alueella on lähes kaikilla reuna-alueilla asutusta. Ainoastaan Isoniituun lounaispuolella oleva selänteellä on vain yksittäisiä tiloja.
4.4.1. Alueelle tyypillinen ja perinteinen asutustyyppi	Irjanteen ja Huhdan kylien asutus on keskittynyt harjulla kulkevan tien varrelle ja rinteille. Eurajoen varrella on joenvarren asutusta joen kummallakin puolella. Kaukomäen ja Sydänmaan kylien asutus on keskittynyt selänteellä kulkevan tien kummallekin puolelle. Kainuun kylän asutus poikkeaa muusta alueen asutuksesta maaston muotonsa perusteella. Kylän asutus on harvaa ryhmäasutusta. Muuten maisema-alueen asutus on tyypillistä Ala-Satakunnan viljeysseudulle.
4.4.2. Nykyisen asutuksen suhde muinaisjäännettönsä sijaintiin	Muinaisjäännettönsä kolme sijaitsee nykyisen asutuksen ulkopuolella. Kaksi, Kaukomäen ja Sydänmaan kohteet, sijaitsevat asutuksen tuntumassa.
4.4.3. Rakennetun ympäristön inventoinnit	RKY2009: Irjanteen kylä RKY1993: Eurajoen-Irjanteen kulttuurimaisema Satakunnan arvokkaat kulttuurimaisemat: Sydänmaan kylän kulttuurimaisema, Irjanne-Eurajoki-Liinmaa kulttuurimaisema, Kaukomäen kylä, Irjanteen kylä ja kulttuurimaisema ja Ruikan mylly. Suojeltuja rakennuksia: juugend tyylinen Pappila on rakennettu vuonna 1920, Pappilankosken voimalaitos on vuodelta 1924, Lavilan tilan päärakennus on vuodelta 1914 ja siihen kuuluva tiilestä muurattu ja keltaiseksi rapattu empiretyylinen viljamakasiini on 1830-luvulta (P. Gylich).Lahdenrannan vanha rakennusryhmä, Mäki-Pirin tasapainoinen maatila / talouskeskus ja Irjanteen kirkko. Irjanteen puinen pitkäkirkko on Kaarle Juhonpoika Killaisen vuonna 1731 rakentama. Kirkkoon kuuluu vuonna lounaissuomalaisesta tyyppiä oleva barokkimalinen vuonna 1758 rakennettu kellotapuli. Kirkko ympäröi pienellä muurilla ympäröity hautausmaa, jossa säilynyt peltisiä 1800-luvun hautamuistomerkkejä.
4.4.4. Muita maiseman kannalta merkittäviä rakennuksia ja rakenteita	Irjanteen kylässä on vanhaa rakennuskantaa kirkon läheisyydessä. Kylässä on säilynyt Faltun mylly- ja saharakennus 1800-luvun lopulta, osuusmeijerin entinen päärakennus vuodelta 1925, kirkon vieressä sijaitsee vuonna 1833 rakennettu hirsinen lainamakasiini, joka toimii kotiseutumuseona sekä 1908 rakennettu ruiskuhuone. Ruikan mylly on historialliselle mylly- ja sahapaikalle vuonna 1923 rakennettu mylly. Myllyn kohdalla jokiuoma on pengerrytetty kivimuurein. Kaukomäen kylätien varrella oleva Triipuntalo on 1800-luvulla rakennettu. Muita merkittäviä kohteita Kaukomäen kylässä ovat Valpolan ja Pämpin rakennusryhmät sekä 1900-luvun alusta oleva työväentalo.
4.5. Perinnemaisemat	Malon niitty (P-), Kaukomäen keto (P-), Irjanteen kirkon keto (P+) sekä maisema-alueella on kahdeksan LUMO-yleissuunnittelu kohdetta.

4.6. Identiteettitekijät, symbolitekijät	Alueen identiteettiin on vaikuttanut Vuojoen kartanon ja sen historian eri vaiheet. Kustaa II Adolfin lahjoitettua kruunulle kuuluvat Vuojoen, Lavilan ja Irjanteen serkulleen sotamarsalkka Åke Tott'ille vuonna 1630. Åke Tott (1598-1640) kuoli Lavilassa 42-vuotiaana ja haudattiin Turun tuomiokirkkoon, missä hänen marmorinen hautamuistomerkki on. Sairaana Tott'in kerrotaan saaneen verensyöksy kun häntä kannettiin kirkkomaalle. Verta kerrotaan läikähtäneen matkalle sijainneelle kivelle, Åke Tott'in verikiveksi mainitulle kivelle, joka on nykyään merkitty ja sijaitsee puhelinosuuskunnan talon lähellä.
4.7. Matkailu- ja virkistyskäyttö	Alueen kiertävä tiestö on merkitty pyöräilyreitiksi.
4.8. Kuvailu, kulttuuripiirteet	Suurin osa maisema-alueen kylistä on keskiaikaisperäisiä. Maisema-alueen keskeisin rakennusperintö on Irjanteen kylässä kirkon ympäristössä. Irjanteen kirkko on rakennettu vuonna 1731 ja se on Satakunnan vanhin puukirkko. Irjanteen kylä on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, joka säilyttänyt varsin tiiviin kylärakenteen kirkon ja siihen kuuluvien muiden rakennusten ympärillä. Maisema-alueella on muutenkin säilynyt edustavia tilakeskuksia, jotka kuvastavat talonpoikaista arkkitehtuuria, kuten Mäki-Pirilä, Lahdenrannan rakennusryhmä ja Kaukomäen kylän kohteet. Alueella on säilynyt myös merkittäviä mylly- ja saharakennuksia sekä viljamakasiini. Harjulla sijaitseva kylämaisema on paikoin pirstoutunut. Harjulla on useita entisiä soranottoalueita, joista osa sijaitsee maisema-alueella. Karkeimmat vauriot ovat Kuivalahden tien varrella, missä sorakuopat ovat aivan asutuksen lomassa. Sorakuopat ovat metsittyneet, mutta ne ovat silti havaittavissa maisemassa.
5. MAISEMAKUVA	Maisema-alueen muuten tasaisesta maisema esiin nousee harjulla oleva Irjanteen kylä. Joen vartta seurailevalta tieltä avautuu laajat yhtenäiset näkymät Isoniitun länsipuolen peltoalueelle. Herrasuon metsä on ainoa laajempi metsäinen alue muuten tasaisella ja hoidetulla peltoalueella. Eurajoen varren rannalla kasvaa puustoa yhtenäisesti koko matkan keskusta Irjanteelle. Rannan puusto estää lähes kokonaan yhtenäisen näkymän syntyminen koko laajan maisema-alueen poikki. Irjanteella harjun ja peltojen välissä olevalla reuna-alueella on useita hevosten laitumia ja tarhoja. Hevostiloja on paljon koko maisema-alueella, mutta Lauhtun kylän alueella niitä on suhteessa eniten. Kainuun kylä näkyy maisemassa muuten avarassa maisemassa väljänä asutuskeskittymänä. Yksi tila rakennuksineen ja pihapiireineen on muodostunut yhden pienen mäen päälle. Nämä on yhden tilan kokonaisuudet muodostavat väljän oloisen kylän. Huhta, Kaukomäki ja Sydänmaa ovat tiiviitä kyliä, missä asuinrakennukset sijaitsevat usein tien varressa ja talousrakennukset alempana selännteiden rinteillä. Toivelin alueella on selkeästi havaittavissa laaksomainen maisemarakenne. Alueen keskellä olevan Kuohanojan varret ovat hoidetut ja oja ei paljoa erotu, vaikka pellot loivasti laskevat ojaa kohden. Alueelle avautuu hienot näkymät selännteen reunalta kulkevalta tieltä.
6. RAJAUS	Maisema-alueen eteläraja kulkee samoin kuin RKY1993 raja, jota on laajennettu idänsuuntaan ottaen Sydänmaan mukaan alueeseen. Pohjoisessa alueeseen kuuluu Huhdan kylä ja Toivelin alue. Maisema-alueen raja kulkee suoalueiden reunalla ja pohjoisessa metsäisellä selännteellä. Lännessä alueeseen kuuluu Lauhdun ja Maaden kylät. Maisema-alue raja siirtyy noudattelemaan RKY2009 rajausta keskustaajaman alueella.

<p>7. KUVAILUTEKSTI</p>	<p>Maisema-alue sijoittuu Eurajokilaakson keskivaiheelle ja se on muodostunut maankohoamisen ja rannansiirtymisen yhteydessä noin 500 vuotta jaa. Alue sijoittuu Ala-Satakunnan viljelyseudun eteläosaan, jonka jälkeen maisema muuttuu metsäisemmäksi ja kallioisemmaksi Etelä-Satakunnan kankareseuduksi. Alueen selännteillä ja moreenisilla saarekkeilla pääpuulaji on mänty ja kosteimmilla paikoilla on paikoin kuusta ja lehtipuita. Joen varressa on paikoin kapeita rantalehtoja.</p> <p>Maisema-alueen keskeisessä osassa on Eurajoki, joka virtaa suurimmaksi osaksi alavan peltotasangon keskellä. Toinen maiseman keskeinen elementti on alueen poikki kulkeva harju, jolle Irjanteen kylä on muodostunut. Maisemassa erottuu myös muutamia muuta maastoa korkeampia saarekkeita. Kainuun kylän kumpareiden lisäksi Suntainmäki on metsäinen saareke muuten tasaisessa laakson keskellä. Alueen reunoilla on useita asuttuja selännteitä, jotka rajaavat aluetta. Sydänmaan kylä on muodostunut maisema-alueen keskellä olevalle selännteelle. Maisemassa on nähtävissä selännteissä luode-kaakkosuunta, joka on tyypillistä koko Satakunnan maisemarakenteelle. Selännteiden pohjoinen puoli on keskimäärin jyrkempi kuin eteläinen. Alueen eteläinen reuna-alue on rikkonainen ja pienipiirteisempi. Sydänmaan selänne sijaitsee kapeassa savikossa, jossa maisema on pienipiirteistä ja vaihtelevaa. Mullilan kylä sijaitsee selännteellä, vanhan merenlahden kapeikossa, mistä Eurajoki on työntynyt läpi harjun.</p> <p>Suurin osa maisema-alueen kylistä on keskiaikaisperäisiä. Ne ovat sijoittuneet tasangon ja selännteiden välivyöhykkeelle tai sitä jakaville kumpareisille selännteille. Irjanteen kylä on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, joka säilyttänyt varsin tiiviin kylärakenteen kirkon ja siihen kuuluvien muiden rakennusten ympärillä. Irjanteen kirkko on rakennettu vuonna 1731 ja se on Satakunnan vanhin puukirkko. Maisema-alueella on säilynyt edustavia tilakeskuksia, jotka kuvastavat talonpoikaista</p>
<p>8. ARVIOINTI</p>	
<p>8.1. Arvoluokka</p>	<p>Maakunnallisesti arvokas</p>
<p>8.2. Arviointiteksti</p>	<p>Maisema-alue on edustava kokonaisuus Ala-Satakunnan viljelyseudulle tyypillisestä maankohoamisen yhteydessä syntyneestä savisesta laaksosta, jonka läpi virtaa joki. Alue on vaurasta viljelysseudua, jossa on säilynyt valtakunnallisesti arvokasta rakennusperintöä. Alueen asutus on seudulle tyypillisesti muodostunut nauhamaisesti tien läheisyyteen. Irjanteen kylä on toiminut keskiaikaisen Pohjanlahden rantatien risteys paikkana.</p>
<p>9. LIITTEET</p>	
<p>9.1. Karttaliitteet</p>	
<p>9.2. Valokuvat</p>	